

İdlib'te Türkiye'ye Yönelik Radikal Cihatçı Grupların Saldırıları: Olgular, Nedenler, Yakın Gelecek

İdlib'te Türkiye'ye Yönelik Radikal Cihatçı Grupların Saldırıları: Olgular, Nedenler, Yakın Gelecek^[1]

Doç.Dr. Serhat ERKMEN

İdlib'te 2019 yılının ilk yarısında başlayıp aralıklarla yılsonuna kadar devam eden çatışmaların büyümesi sonucunda, İdlib'te çatışma ortamını sona erdirmek ve Türkiye'ye yönelik olası bir göç hareketine neden olabilecek büyük çaplı çatışmaları engellemek üzere, Türk Silahlı Kuvvetleri 2020'nin başlarında İdlib'teki askeri varlığının kapsamını değiştirmeye başlamıştı. Kamuoyunda bilinen adıyla Barış Kalkını Harekâtı, TSK'nın Astana Mutabakatı çerçevesinde ateşkesi gözlemek üzere inşa edilen 12 Gözlem Noktasına ek olarak büyük çaplı bir askeri varlığa sahip olması sonucunu doğurdu. Türkiye ve Rusya arasında 5 Mart 2020'de varılan mutabakatın sonucunda M4 otoyolunun her iki tarafında 6 km'lik bir güvenlik koridoru oluşturulması karara bağlanmıştı. Bu çerçevede Türk ve Rus Orduları anlaşmadan çok kısa bir süre sonra ortak devriyelere başladı. Zamanla bu devriyelerden beklenen verim alınmadığı gibi ateşkes sürecinde inişli çıkışlı bir grafik yaşandı. Bu süreçte İdlib'teki tehditlerin en önemli boyutu radikal cihatçı grupların TSK'ya yönelik saldırılarıyla oldu.

Öncelikle şu cümlelerin altını kalın çizgilerle çizmemiz gerekir. İdlib'te mevcut statükoya en büyük tehditler; mutabakat çerçevesinde üzerinde anlaşılan hususların yerine getirilmesinin zorluğu ve bu nedenle gerek Suriye'deki gerekse daha genel anlamda Ortadoğu'daki gelişmelerin yansıması olarak, Rusya'nın İdlib'i Rejim'in tamamen veya büyük ölçüde kontrolü altına alma politikasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, İdlib'te hem genel bir istikrarsızlık kaynağı olarak hem de TSK'ya yönelik saldırılar bağlamında radikal cihatçı grupların göz ardı edilmesi gerçeğinin tamamının anlaşılmasının önünde önemli bir engel olarak durmaktadır. İdlib'teki radikal cihatçı gruplar sanılan aksine bölgenin ne en büyük ne de en güçlü gruplardır. Tersine, Esad Rejimi'ne muhalif olan gruplar arasında militan sayısı, silah ve mühimmatın miktarı ve kalitesi, finansal kaynaklar ve savaşma kapasitesi faktörleri dikkate alındığında İdlib'teki diğer gruplara göre çok daha zayıf durumdadır. Üstelik Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) ile Hurraseddin'in 2020 boyunca yaşadığı çatışmalar ve güç mücadelesi dikkate alındığında en radikal grupların hem birer birer hem de oluşturdukları yerel ittifakların son 1.5 yılda önemli bir güç kaybına uğradıkları bilinmektedir. Bu nedenle bu grupların varlık, eylem ve hedeflerine ilişkin derli toplu bir inceleme yapmak fayda sağlayacaktır.

Aşağıda yer alan tüm bilgiler açık kaynaklardan derlenmiş ve bir liste haline getirilmiştir. Yazının düzenini bozmamak için tüm saldırıları içeren bir liste sunulmasa da gerçekleştirildiği iddia edilen, bilinen ve örgütler tarafından üstlenilen tüm olaylar bir liste halinde hazırlanmıştır. Bu doğrultuda radikal cihatçı örgütlerin İdlib'te TSK'ya yönelik saldırıları hakkında aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

Radikal Cihatçı Örgütlerin Saldırılarına İlişkin Temel Veriler

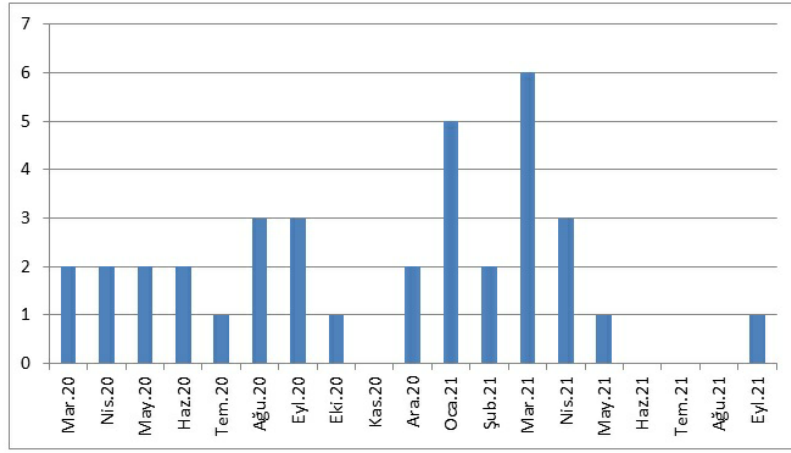
Açık kaynaklarda yapılan çalışmanın sonucunda Barış Kalkını Harekâtı başladıktan sonra İdlib'te TSK'ya radikal cihatçı örgütler tarafından yönelilen veya örgütler tarafından yönlendirildiği iddia edilen **36 saldırı** tespit edilmiştir. Bu saldırılardan ilki 19 Mart 2020 tarihinde (Mutabakat'tan sadece 2 hafta sonra) M4 Karayolu üzerinde gerçekleşmiştir. Büyük çoğunluğu M4 üzerinde yoğunlaşan ilk dizi saldırıları üstlenen olmaması, ancak 16 Haziran'da Türk-Rus devriyesine yönelik saldırı (toplamda 8. Saldırı) ilk kez "Hattab Şişani" adlı bir grup tarafından üstlenilmiştir. İlk saldırıdan yaklaşık 5 ay kadar sonra saldırılar M4 yolu ve civarındaki ortak devriyeler veya intikal halindeki TSK personelinin dışına çıkarak üst bölgelere veya diğer hedeflere yönelmeye başlamıştır. Bu çerçevede 28 Ağustos'ta bir üst bölgenize yönelik gerçekleşen bombalı araç saldırı bir dönüm noktasıdır. Bu saldırıdan sonraki eylemlerin çoğunu "Ebu Bekir Sıddık'ın Destekçileri" adlı bir grup üstlenmeye başlamıştır.

Aylara Göre Saldırı Sayılarını Gösteren Tablo

Aylara Göre Saldırı Sayılarını Gösteren Tablo

Mart 2020	2	Ocak 2021	5
Nisan 2020	2	Şubat 2021	2
Mayıs 2020	2	Mart 2021	6
Haziran 2020	2	Nisan 2021	3
Temmuz 2020	1	Mayıs 2021	1
Ağustos 2020	3	Haziran 2021	0
Eylül 2020	3	Temmuz 2021	0
Ekim 2020	1	Ağustos 2021	0
Kasım 2020	0	Eylül 2021	1
Aralık 2020	2		

Aylara Göre Saldırı Sayılarını Gösteren Çizelge

Tablo ve çizelgelerden de anlaşılacağı gibi saldırılar belli periyotlara yayılmamıştır. Saldırıların meydana gelme tarihleri düzenli değildir. Genele bakıldığında her ay ortalama 2 saldırı gerçekleştiği görülmüş de bazı aylarda hiçbir saldırı gerçekleşmemiş veya üstlenilmemiştir. Bununla birlikte Ocak ve Mart 2021 tarihlerinde eylem sayılarında bir artış görülmektedir. Fakat bu artışın nedeni diğer aylardaki saldırılar ve İdlib'e özgü dinamikler dikkate alındığında anlaşılabilir. Görüldüğü üzere saldırılar eylem sıklığı açısından son derece dağınık bir görüntü çizmektedir. Örgütler genellikle hiç gerçekleşmemiş olayları ya da gerçek dışı olayları ileri sürerek eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır. Bu veriler söz konusu grupların uzun süreye yayılmış ve planlı bir terörizm faaliyeti planlayıp, harekete geçmediğini; daha çok yönlendirme yoluyla hareket ettiklerini ve belli fırsatlardan faydalanıp eylem yaptığını göstermektedir.

Elimizdeki ikinci veri ise daha anlamlı ve tutarlı görünmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi saldırılar başlangıçta daha çok olmak üzere M4 yolu üzeri ve çok yakın çevresindeki yerleşim yerlerinde gerçekleşmiş olsalar dahi zamanla eylemler M4-İdlib arasına, İdlib ile Türkiye sınırı arasındaki bölgeye kaymaya başlamıştır. Bu çerçevede aşağıdaki veriler daha anlamlı hale gelmektedir.

Saldırı Yeri	Saldırı Sayısı
M4 Üzeri ve Cıvarı	15
İdlib Merkez ve Kuzeyi	13
M4-İdlib Arası	3
M4'ün Güneyi	2
Bilinmiyor	3
Toplam	36

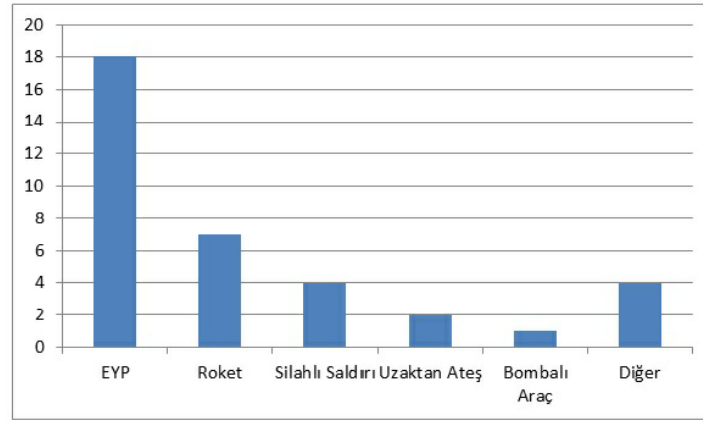
Görüldüğü gibi toplam 36 saldırının 15'i M4 civarında gerçekleşmiştir. Bu durum M4 civarının istikrarsızlaştırılması dikkate alındığında olağan gibi görünse de saldırıların zamanla İdlib merkezi ile kuzeyine doğru kayması söz konusu örgütlerin tek bir coğrafi bölgede odaklanmadığını, tersine güvenlik açığı bulunan bölgeden çok uzak alanlarda da saldırı gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Eylemler incelendiğinde karşımıza çıkan diğer bir önemli veri saldırı biçimleridir. Bu örgütlerin şu ana kadar daha çok EYP ile saldırılar düzenlediği, bunları roket saldırıları, silahlı saldırılar ve uzaktan ateş edilmelerin izlediği görülmektedir.

Saldırı Yöntemi Tablosu

Saldırı Yöntemi	Sayı
EYP	18
Roket	7
Silahlı Saldırı	4
Uzaktan Ateş	2
Bombalı Araç	1
Diğer	4
Toplam	36

Saldırı Yöntemi Grafiği

Saldırıların büyük bir çoğunluğu maddi hasara ve TSK'nın zarar görmesine neden olmamıştır. Ancak yine açık kaynaklardan tespit edebildiğimiz kadıyla bu süre zarfında bu örgütlerin saldırılarında **12 askerimizin şehit olduğu ve 21 askerimizin de yaralandığı** bilgisi derlenmiştir.

Özetle, ilk eylemin gerçekleştiği Mart 2020'den son eylemin gerçekleştiği Eylül 2021'e kadar geçen 18 aylık zaman zarfında örgütlerin eylem sürekliliğinden vazgeçmediği ve fırsatları kollamaya devam ettiği; bu nedenle tehdit statüsünü koruduğu görülmektedir.

Saldırıları Gerçekleştiren Örgütler ve Kapasiteleri

Şu ana kadar İdlib'te TSK'ya yönelik saldırılar arasında birkaç tanesi üstlenilmemiş olsa bile **36 saldırıdan 26'sının El Kaide çizgisinde olan ve Mart 2020'den önce ismi duyulmamış örgütler tarafından gerçekleştirildiği** görülmektedir. Birbirine benzer ancak nitelikleri olan isimler taşıyan ve görüntü kayıtları yayımlayan bu örgütlerin propaganda materyalleri, örgüt isimleri ve söylemleri incelendiğinde bu grupların tamamının El Kaide'ye bağlı gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Şu ana kadar **El Kaide'nin Suriye kolu olan Hurraseddin'in bu eylemlere ilişkin bir destek mesajı yayımlanmamıştır.** Fakat bunun nedeni, olaylarla ilişkili olmaması değil, yerel gruplardan göreceği çatışmaya varabilecek çok sert tepkilerdir. Bununla birlikte söz konusu gruplardan üyeleri kısmen tespit edilenlerin çoğunluğunun yabancıardan oluşan ve sızmaya açık doğaları dikkate alındığında, aslında karşımızda çok sayıda küçük grup olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Tersine, TSK'ya saldırı bu grupların, şaşırtma amaçlı olarak farklı isimler taşıyan, birbiriyle yakın ilişki içindeki bir şebekeden ibaret El Kaide tandanslı radikal cihatçı gruplar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu grupların El Kaide bağlantılı olduğuna dair bir diğer önemli veri ise saldırıların gerçekleştiği bölgelerden bazılarının İdlib'te en radikal grupların yoğunlaştığı veya hareket sahası olarak bilinen bölgelere yakınlığıdır. M4 yol güzergahı üzerinde yer alan Muhambel, Ariha, Samin, Urum El Coz gibi yerleşimler veya benzeri bir biçimde daha kuzeyde yer alan ve birkaç yıl önce güneyden gelen cihatçı gruplar ile Hizbullah arasındaki takasın sonucu olarak demografik yapısı yakın geçmişte değişen Fua ve Kefraya gibi yerlerin görece sık ve komplike saldırılara sahne olması saldırıların niteliği hakkında daha net sonuçlara ulaşmamızı sağlamaktadır. Aşağıda şu ana kadar hangi örgütün kaç saldırı üstlendiği yer almaktadır. Ancak bunun da açıkça belirtilmesi gerekmektedir ki; bazı örgütlerin saldırı üstlendiği gün ve yerlerde (toplamda 3 örnek) herhangi bir olayın gerçekleştiği açık kaynaklara yansımamıştır. Yine de İdlib'den gelen bilgi akışında zaman zaman kesintiler yaşanıyor olması nedeniyle aşağıya eklenmiştir.

Saldırıları Üstlenen Örgütler Tablosu

Saldırıları Üstlenen Örgütler	Saldırı Sayısı
Ebu Bekir Sıddık'ın Yardımcılar Örgütü	19
Hattab Şişani Örgütü	4
Öncü Mücahit Örgütü	2
Mervan Hadid Birliği	1
Bilinmiyor/Üstlenilmemiş	10
Toplam	36

Saldırıların Nedenleri ve Saldırganların Hedefleri

Saldırgan örgütlerin gerçekleştirdiği terör eylemleri yukarıda belirtildiği gibi çeşitlilik göstermektedir. Bununla birlikte, temelde TSK'nın İdlib'teki varlığına yönelik bu eylemler Rusya'nın ve Esad Rejiminin İdlib'i ele geçirme politikasına hizmet etmekten başka bir işe yaramamaktadır. Bazı saldırıların zamanlamaları ve gerçekleştiği alanlar, saldırılarda bu örgütlere doğrudan sızmış veya yönlendirme araçlarıyla örgütler üzerinde etki sahibi diğer devletlerin eylemleri yönlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca ilk eylemlerin çoğu sadece isabetsiz roket atışları veya uzaktan kumandalı EYP'ler ile gerçekleştirilirken, zamanla gerçek zamanlı istihbarat ve gelişmiş saldırı tecrübesi gerektiren terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi teröristlerin kapasitesinin ve aldıkları yardımın niteliğinin artış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ayrıca, neredeyse bu saldırıları gerçekleştiren grupların büyük bir kısmının hayalet gibi ortadan yok olması ve şu ana kadar geniş çaplı bir şebekenin çökertilememiş olması hem yerel bazı unsurlardan hem de İdlib'teki etkili devletlerden açık yardım aldıklarını düşündürmektedir.

Fakat yukarıdaki hususlar, adı geçen gruplar veya benzerlerinin sadece başka aktörlerin gündemleri uğruna bu saldırıları gerçekleştirdiğini düşündürmemelidir. El Kaide, Türkiye'nin İdlib'teki varlığını baştan itibaren kendi varlığına tehdit olarak görmüştür. Bu konuda Seyf El Adil'in açıklamaları veya Hurraseddin'in birlikte bir dönem ortak operasyon kurduğu bazı grupların liderlerinin (Örneğin Ebu Malik Et Tali) Türkiye ve TSK hakkındaki sözleri, El Kaide'nin hedeflerini göstermesi açısından önemlidir. El Kaide, Türkiye'nin İdlib'teki varlığını Suriye'deki uzun vadeli hedefleri açısından temel bir engel olarak görmektedir. Varlık nedenini İdlib'te Rejim ve silahlı gruplar arasındaki çatışmalardan alan ve çatışma süreci devam ettiği sürece hareket alanı bulabilen örgüt, Türkiye'nin diğer grupların hakim olduğu bir düzeni inşasına yardımından hayati bir tehdit algılamaktadır. Bu nedenle her ne kadar Rejim ve El Kaide'nin dünyaya bakışları birbirinden çok farklı olsa da İdlib'te statükonun mevcut haliyle devamına ortaklaşa bir karşı çıkışları olduğundan çatışma sürecinin canlanması konusunda ortak bir noktayı paylaştıkları söylenebilir. Bu nedenle, El Kaide bağlantılı gruplar, kendi gündemi nedeniyle İdlib'te bir çatışma dinamiğini tetiklemek için, şu anda İdlib'i Rejim ve Rusya'nın büyük çaplı bir operasyonundan koruyan tek güç olan Türkiye'nin İdlib'teki varlığını hedef almaktadır. Bu çerçevede bu gruplardan gelen tehlikeye ilişkin farkındalığın artması ve şebekenin çökertilmesi için daha güçlü bir operasyonel süreç başlaması gerekmektedir. Aksi takdirde, önümüzde Rusya'nın İdlib'e yönelik askeri ve politik baskının artacağı açıkça görülen şu dönemde radikal cihatçı grupların saldırılarında da artışın meydana gelmesi beklenmelidir.

[1] Atıf için: Erkmen, S. (2021). İdlib'te Türkiye'ye Yönelik Radikal Cihatçı Grupların Saldırıları: Olgular, Nedenler, Yakın Gelecek. Erişim adresi: <https://www.teram.org/icerik/idlib-te-turkiye-ye-yonelik-radikal-cihatci-grupların-saldırıları-olgular-nedenler-yakın-gelecek-173>